

COL·LECCIÓ IMAS

Innovació i Metodologia en Afers Socials

Núm. 63, Juliol 2021

ISSN: 2659-5273

Atenció a la dependència

Experiències innovadores. Projecte Biografies: històries de vida.
Entrevista a Francesca Vadell Cubells,
directora de *Biografies: històries de vida*

María José de Prada Llosá

IMAS
Departament de
Drets Socials
Consell de Mallorca

Universitat
de les Illes Balears

El contingut de la REVISTA ALIMARA de l'IMAS està subjecte a una llicència de Reconeixement-NoComercial_SenseObraDerivada 4.0 Internacional de Creative Commons

La Secció de Foment de l'Autonomia per a Persones Majors du a terme, entre d'altres, el Programa de Participació i Cooperació. Aquest programa cerca fomentar l'autonomia dels nostres majors mitjançant el treball de les habilitats socials. Per això i arran d'una proposta que ens va arribar de la Fundació Llorenç Villalonga de Binissalem, posàrem fil a l'agulla i engegàrem el projecte de teatre Biografies. Biografies: històries de vida és un projecte pioner a Mallorca que ve de la mà de la dramaturga i professora de l'Institut del Teatre de Barcelona, Francesca Vadell Cubells.

La primera passa del projecte va ser oferir als diferents grups de memòria l'oportunitat de participar-hi. Inicialment, es va plantejar amb la idea d'adreçar-lo a dones per tractar el tema de la maternitat. Biografies va fer possible que es materialitzàs la il·lusió de moltes d'elles de pujar a un escenari, ja que només dues d'elles havien participat de forma amateur en representacions d'obres de teatre.

Es va conformar un grup inicial de 14 dones interessades en el projecte, del qual en quedaren 7 originàries de Campanet, Inca, Marratxí i Sencelles. Són na Margalida Bal·le, na Margalida Cerdà, na Margalida Grau, na M. Dolors Llosà, na Magdalena Pons, n'Antònia Ramis i na Pola Rubert.

La primera posada en comú fou el 18 de març de 2019. La directora, mitjançant preguntes evocadores sobre la vida de les actrius, va anar conformant els punts més destacables de la història vital de cada una d'elles, els quals després es lligarien per a crear el guió. Es realitzaren 8 sessions de 2 hores en dilluns alterns durant el matí.

La primera funció es va representar al jardí de l'Ermita de Sant Miquel de Campanet, l'horabaixa del 8 de juny. La següent, el 30 de novembre al Museu del Calçat d'Inca. Per les festes de Santa Àgueda de Sencelles, el 5 de febrer de 2020, es va fer la darrera representació, ja que la covid-19 va impedir portar a terme la resta de les programades, d'entre les que destacava la del 25 de setembre al Teatre Principal.

Com hem dit, la principal responsable del projecte és Francesca Vadell. Francesca és membre fundadora de la companyia Retret Teatre. Els darrers muntatges que han realitzat han estat *Háblame de Lorca*, *Miguel*, *Sunset Park* al Teatre Gaudí de Barcelona o *L'any dels 30 (o la Magdalena)*, de Lara Díez, també representada al Teatre Gaudí de Barcelona, entre d'altres. Per altra banda, ha fundat la seva pròpia companyia, Cia Na Maia. Conjuntament amb la Fundació Mallorca ha creat l'espectacle *Les Contadores* i ha desenvolupat pel Govern de les Illes Balears visites teatralitzades a la Llotja i el Consolat de Mar. Amb la Cia La Fornal, ha actuat a *La història robada*, guanyadora del Projecte Alcover i *La cita*. Guanyà el Premi Bòtil 2011 juntament amb Toni Vallès i Eulàlia Bergadà amb l'obra *Benaventurats*, basada en la poesia de Miquel Àngel Riera. També és gestora cultural per la Universitat Oberta de Catalunya i ha treballat durant cinc anys com a docent a l'Institut del Teatre de Barcelona.

Què ha significat per a tu organitzar aquest taller de teatre amb dones?

Una alegria molt grossa i un molt bon aprenentatge. Sempre intent trobar noves experiències que tenguin relació amb les arts escèniques. De la mateixa manera, m'agrada donar veu a col·lectius que no són els que estem acostumats a sentir a dalt dels escenaris. Farà uns dos anys, amb la directora Mercè Mariné, engegarem un projecte similar amb dones de Barcelona que tenien entre 60 i 89 anys. Vaig pensar que traslladar-lo a Mallorca seria una bona idea i per això

iniciarem els contactes amb la Fundació Mallorca Literària i amb les tècniques de l'IMAS. Així, ha estat possible conèixer dones meravelloses que han estat les protagonistes de Biografies, històries de vida.

Quins eren els teus objectius quan et plantejaren el taller? S'han complit?

Sempre em propòs escoltar. Seria un dels principals objectius. Les protagonistes són les dones que hi participen, jo només ajud perquè el carro vagi endavant, però són elles les que el condueixen. Un altre objectiu és descobrir quines són les històries de les persones que tenc davant. Al mateix temps, intent crear un bon ambient de treball perquè totes les participants se sentin a gust i vulguin compartir les seves experiències. Després, ja podem començar a fer exercicis i a jugar. Quan ja començ a conèixer quines són les històries personals que podrem dur a escena, puc iniciar el treball que consisteix a imaginar com aquestes històries seran explicades dalt de l'escenari, ja que podem explicar un mateix fet de moltes maneres: amb un conte, amb una cançó, amb una escena, amb un monòleg... Una vegada acceptada i entesa la proposta, ja passam a assajar-la. I el darrer objectiu i principal és passar gust.

No sé si hem assolit els objectius o no. Per a mi el més important és que l'actriu se senti còmode i lliure actuant. Crec que a vegades s'hi han sentit. Això ho haurien de respondre les intèrprets...

Tenies experiència en dirigir a collectius de majors?

Sí, és el segon espectacle en què particip.

Com ha estat en general la feina amb elles?

Ha estat un regal treballar amb unes dones tan fantàstiques. A partir dels seus records, de les seves anècdotes o vivències, hem fet, juntes, una obra de teatre.

També diria que hem fet una bona pinya. Ens hem fet amigues, m'atreviria a dir. He vist que cada dia anaven millorant i agafaven confiança. Ara ja no tenen aturador!

Crec que s'han sentit lliures per poder dir la seva i això és molt important. Pens que hem pogut escoltar els punts de vista de cada una d'elles. De fet, molt del material utilitzat (cançons, poemes, rondalles...) és una proposta seva, que han compartit amb la resta del grup i hem decidit juntes si l'afegíem o no a l'obra. Diria que un 99% del que han suggerit ho hem acceptat. Jo, evidentment, propòs: "a mi m'agrada més així o aixà", però la darrera paraula és la seva. Són elles les que han de posar-se davant del públic i han d'estar 100 % segures.

Què és el que els ha resultat més fàcil i més difícil a l'hora de pujar a l'escenari?

El més fàcil per elles, quan assajam, és ser espontànies. El més difícil és poder dur a escena aquesta espontaneïtat. En teatre, s'ha de repetir moltes vegades una mateixa escena i pel camí a vegades es perd la màgia que es va trobar el primer dia. Però és la nostra feina: tenir present que això ja ho hem assajat moltes vegades, però ser conscients que el públic és la primera vegada que ho sent i que el que ens atreu d'algú quan fa teatre és la seva vitalitat, la seva energia i la seva generositat. Per això, és cansat fer teatre, perquè cada dia has d'intentar que aquests ingredients no es perdin.

Una vegada que has tingut l'oportunitat de conèixer les protagonistes del projecte, què és el que t'ha sorprès d'elles?

La seva energia i vitalitat. Són dones molt intel·ligents, actives, alegres i plenes de vida. Són humils també i saben treballar en equip. Això avui en dia és molt gratificant quan passa. Sempre és un luxe treballar amb persones així.

Creus que el fet d'explicar i exterioritzar aquelles coses que mai havien pogut dir forma part d'un procés terapèutic propi?

Sempre hem de tenir en compte que elles només expliquen el que volen. És important saber que ets lliure per triar el que vols que el públic conegui de tu. Crec que tenir un racó on poder dir la teva és una bona experiència. El que és individual passa a ser col·lectiu i compartit. És interessant veure que allò que sents potser algú més també ho ha viscut. Compartir vivències i escoltar històries sempre enriqueix. Aquí és quan el teatre pren sentit i es produeixen moments màgics.

Ha estat un repte muntar aquesta obra?

Sí, per a mi i crec que també per a elles. Si no hagués estat un repte, no valdria la pena. Sempre hi ha dificultats: hem tengut dies on el desànim s'imposava, hem tengut sessions en què creïem que no tendríem temps per acabar la peça... Però n'hem après. En un procés de treball sempre hi ha alts i baixos, però han estat les seves ganes les que ho han duit a bon port. S'han donat ànims entre elles, s'han ajudat i s'ha fet costat. I això és fantàstic!

És possible que alguna història de vida d'alguna d'elles t'inspiràs per a escriure una obra de teatre?

Sí, clar. Totes les seves vivències són dignes d'una novel·la, una pel·lícula, una obra de teatre... El que a mi em motiva és, però, sentir la seva pròpia veu i que siguin elles mateixes que s'expressin. És més potent veure i sentir les autèntiques protagonistes de les històries.

Per què una professora de l'Institut del Teatre de Barcelona es posa a dirigir un projecte en persones que mai han trepitjat un escenari?

Tota persona pot generar material interessant que es pot dur damunt un escenari. Tots tenim joies que poden interessar a l'altra gent. Les ganes d'aprendre i de millorar les pots cobrir amb un estudiant universitari, amb un infant o amb una persona de 100 anys. Tothom pot aportar-te i enriquir-te.

Hi trobes gaire diferència entre fer feina amb actors/actrius professionals o amateurs?

No, tots tenim por a vegades, tots passam pena de fracassar o de no agradar. Això ens iguala. Jo no hi vull veure diferències, el que vull saber és adaptar-me a cada intèrpret i entendre'l el millor possible.

Quina repercussió creus que tenen aquests tipus d'esdeveniments a la societat?

No ho sé gaire bé. A mi, el que m'agradaria que passés és que el públic valoràs aquestes dones que tenen el coratge de ser sinceres i autèntiques. Veure que la gent gran té una veu poderosa, rica i que podem aprendre a través d'elles, em fa tenir esperança i pensar que podem millorar a escala individual i com a societat.

Tens algun projecte a punt de començar?

Sí, sempre. Sense curolles no sé viure.

Com arribares al teatre? Què et va seduir?

Cada vespre, ma mare m'explicava un conte. Crec que des de petita, pares i padrins m'han ajudat a estimular la imaginació. Supòs que el teatre m'ajuda a sortir dels meus esquemes i poder conèixer altres realitats.

T'has sentit temptada d'abandonar mai el teatre?

No. Si un dia m'avorresc, ho deixaré. Mentrestant, a jugar!

Podries dir-nos a quines fites has arribat ara com ara i quines et queden per aconseguir?

No pens amb fites, no pens amb escalons que hagi d'anar pujant. Pens amb un camí de garriga amb pedres, mates, alguna clariana, algun bassot. Anar fent i ser honest amb un mateix.

Creus que les administracions públiques estan apostant per iniciatives teatrals? Com veus el panorama teatral a llarg termini?

Sempre podem anar més enllà. Nosaltres sempre hem de reclamar compromís a les administracions amb la cultura. Si alguna cosa ens ha de salvar, serà (segons la meva opinió) l'educació pública, la sanitat pública i l'accés de tots els ciutadans a la cultura.

Que es podria fer per reactivar el teatre?

Poder-ne fer amb condicions: amb sous justos, amb unes instal·lacions adients i fent que l'accés a la cultura fos possible per tothom.

Voldries afegir alguna cosa?

Moltes gràcies per donar veu a *Biografies: històries de vida*.

Per a l'Equip de Vellesa i Família ha estat una gran satisfacció haver pogut gaudir d'aquest projecte. No només pel que ha suposat per a les participants, les quals ens han transmès alegria, capacitat i orgull, sinó per les famílies que han descobert trets desconeguts de la vida de les seves famílies i il·lusió contagiada pel seu entusiasme i dedicació.

